

Terim Sözlükleri ile Genel Sözlüklerin Karşılaştırması Üzerine Bir İnceleme:

Ädebiëttanw Termînderiniñ Sözdigi¹ Örneği

DR. ÖĞRETİM ÜYESİ MEHMET KAHRAMAN*²

Öz

Bu çalışmada terminoloji sözlüklerinin bütünsel ve parçalı yapı özellikleri üzerinde durulmuştur. Sözlük incelemesi, bir sözlüğün iki kapağı arasında yer alan bütün bilgileri araştırma konusu yapmaktadır. Alan yazında yapılan çalışmaların büyük bir kısmı genel sözlükler üzerinedir. Ancak terim sözlükleri üzerine de sınırlı çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışma, disiplinlere özgü terim dizini oluşturan terim sözlüklerine odaklanmakta ve sözlük bilimsel yöntemler çerçevesinde *Edebiyat Terimleri Sözlüğü* genel sözlükle karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

Sözlükbilim, disiplinlerarası bir alan olarak bütün bilim dallarıyla ilişkilidir. Bu ilişki alanlara özgü araştırma yöntemleri kullanarak terimsel söz varlığını derleme, düzenleme ve kullanım bilgilerini de veren büyük ve kapsamlı yapıya sahiptir. Bu yapı ister istemez genel sözlüklerle terim sözlükleri arasında farklılıklar göstermektedir. Bu kapsamda terim sözlüklerinin maddebaşı girişi, yapısı, bütüncül ve parçalı yapısı incelemeye değer bilgiler içermektedir.

Bu çalışmada Kazakça yayımlanan *Edebiyatbilimi Terimleri Sözlüğü/Ädebiëttanw Termînderiniñ Sözdigi* adlı eser, yapısal özelliklerine göre sözlükbilimsel yöntemler ışığında sözlüğün yapısı bütüncül ve parçalı yapı, madde başı girişleri ve teknik özelliklerine göre ele alınıp incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Sözlükbilim, terim sözlüğü, sözlük yapısı, madde başı özellikleri, *Edebiyat Terimleri Sözlüğü*

A STUDY ON THE COMPARISON OF TERM DICTIONARIES AND GENERAL DICTIONARIES: EXAMPLE OF "ÄDEBİETTANW TERMİNDERİNİÑ SÖZDİĞİ"

Abstract

In this study, the holistic and partial structure features of terminology dictionaries are emphasized. Dictionary analysis investigates all the information between the two covers of a dictionary. Most of the studies in the literature are on general dictionaries. However, limited studies are carried out on term dictionaries. This study focuses on terminology dictionaries that constitute discipline-specific terminology and has tried to compare the *Dictionary of Literary Terms* with the general dictionary within the framework of lexicographic methods.

* Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Beşeri Bilimler Fakültesi Dilbilimi Bölümü, mkahraman@ebakan.edu.tr orcid: 0000-0003-3785-2090

² "Edebiyat Terimleri Sözlüğü/Ädebiëttanw Termînderiniñ Sözdigi"

Gönderim tarihi: 11 Mayıs 2024

Kabul tarihi: 25 Haziran 2024

Lexicography, as an interdisciplinary field, is related to all branches of science. This relationship has a large and comprehensive structure that also provides information on compiling, organizing and using the terminological vocabulary using field-specific research methods. This structure inevitably shows differences between general dictionaries and terminology dictionaries. In this context, the entry, structure, holistic and partial structure of the terminology dictionaries contain information worth examining.

In this study, the work titled *Dictionary of Literary Terms/Ädebiattanw Terminderiniñ Sözdigi*, published in Kazakh language, has been tried to be discussed and examined according to its structural features, in the light of lexicographic methods, in terms of the structure of the dictionary, holistic and fragmentary structure, entry entries and technical features.

Keywords: Lexicography, terminology, dictionary structure, heading features, *Dictionary of Literary Terms*

GİRİŞ

Genel olarak sözlükbilim, açıklamalı genel sözlük ve mesleki ve uzmanlık (terim) sözlükleri olmak üzere ikiye ayrılır. Genel sözlükbilimi, halk tarafından kullanılan sözlüklerin derlenmesi işiyle uğraşır. Mesleki alan veya uzmanlaşmış sözlükbilimi, belirli bir dil ve konudaki terimlerin daha özelleşmiş bir listesini sunar. Sözlükbilim çalışmaları temelde kuramsal ve uygulamalı olmak üzere ikiye ayrılır (Boz, 2011, s.42); uygulamalı sözlükbilim, sözlüklerin derlenmesi, düzenlenmesi ve yazılma çabası olup bir dilin kelime dağarcığını belgelemeye ve tanımlamaya odaklanır. Bu çalışma, sözlük yazımına ilişkin ilke kararları alma ve süreçleri doğru yönetmeyi içerir (İlhan, 2009, s.536). Sözlük yazarları, sözcükleri tanımlama, sesletim kılavuzu, kullanım kalıplarını belirtme, sıklık, köken bilgisi ve tarihsel arka plan hakkında bilgi vermekle yükümlüdür. Kuramsal sözlükbilim çalışmaları ise sözlük türleri, sözlük yapıları ile sözlüklerin biçimsel ve içerik özelliklerini ele alır ve sözlüğün tanımı, tarihsel gelişimi ile sözlüğün oluşturulmasına yönelik yöntemsel bilgileri kapsar. Sözlükleri genel veya özel (terimsel-ansiklopedik), açıklamalı, tek dilli, çok dilli veya iki dilli gibi sınıflandırma çalışmaları biçimsel; madde başı (headword) seçimi, yazımı, açıklaması, tanıtlanması, etiketlenmesi gibi noktalara odaklanması içerik incelemesi olarak tanımlanabilir.

Bir sözlüğün bütüncül yapısı içinde yer alan madde başlarının her birine sözlük birim denir. Aynı şekilde terim birim ise, terim sözlüklerinin bütüncül yapısı içinde yer alan madde başlarının her birine terim birim denir. Bir sözlüğün temel nitelikleri (1) kullanıcının bilgi ihtiyacını karşılama, (2) seçili sözlük birimle ilgili bilgileri ilişkisel bütünlük içinde sunabilme, (3) sözlük içeriğini parçalı ve bütüncül yapı nitelikleri gözetilerek sunma ve kullanıcı dostu olma şeklinde sıralanabilir.

Bir sözlüğün sözlük olarak adlandırılabilmesi için hangi gereksinimleri karşılaması gerekir? sorusuna cevaben Van Sterkenburg (2003) üç kritere atıfta bulunur. Bunlar (a) biçimsel ölçütler, (b) işlevsel ölçütler ve (c) içeriğe ilişkin ölçütlerdir. Özellikle sözlükler birden çok işlevi yerine getirmek üzere hazırlanırlar; içerdiği bilgiler bu işlevleri yerine getirmek için seçilir ve sözlüğe dahil edilir. Sözlüğün sözlük bilimsel yapıları içinde sunulan veriler, kullanıcı hedef kitlenin yaş, eğitim düzeyi,

uzmanlık alanı/ları ve ihtiyaçlarına göre düzenlenir. Bu ihtiyaçlara göre sözlük üretimi sözlük tipolojilerinin de ortaya çıkışını belirler.

Bir araştırma nesnesi olarak sözlüğün kendisi, yapısı, kullanılan dil/leri ve madde başı seçimine göre tipolojik türlere ayrılmaktadır. Bu bağlamda sözlükler bilgi sunuş biçimlerine göre dilsel sözlükler, ansiklopedik sözlükler ve elektronik sözlükler olmak üzere temelde üçe ayrılmaktadır. Dilsel girişe göre tek dilli, iki veya çok dilli olmak üzere kendi içinde ikiye ayrılırken, ansiklopedik girişlere göre genel ansiklopedik, eğitsel ansiklopedik ve teknik terim ansiklopedileri şeklinde üçe ayrılmaktadır. E-sözlükler yazılı formdaki e-sözlükler, çevrimiçi e-sözlükler ve web-sözlükleri olmak üzere üçe ayrılırlar. Şimdi bu sözlük türlerini tabloda görelim:

S Ö Z L Ü K L E R	Filolojik Dil Sözlükleri	Tek Dilli	Artzamanlı	a. Tarihsel Sözlükler		
				b. Etimolojik Sözlükler		
		Çok Dilli	Eşzamanlı	Sınırlı	Terim Sözlükleri	
				Genel	Açıklamalı Sözlükler	
			İki Dilli		YDÖ Sözlükleri	
		Üç ve Üstü		Teknik Terimler Sözlükleri		
	Ansiklopedik Sözlükler	Genel Ansiklopediler				
		Eğitimsel Ansiklopediler				
		İcatlar, Teknik Terim Ansiklopedileri				
	E-sözlükler	Klasik formdaki E-sözlükler				
Çevrimiçi E-sözlükler						
Web-sözlükleri						

Çizelge 1 Sözlük Türleri

Yukarıdaki çizelgeye göre dilsel-filolojik sözlükler, tek veya çok dilli, eş/artzamanlı, alana özgü sınırlı içerik ve kullanım ifade eder. Terim Sözlükleri, özel dil (ÖD) kullanımı odaklı, alan yazın deneyim, bilgi, görgü ve uygulamalarını ifade eder; tanıma dayalı tek anlamlı sözlük birimlerini konu alır. Bunu yaparken lexicografik gelenekten yaralanarak terminografik verileri belirginleştirme ve özel dilin bilgi birimlerini de betimlerken sözlükbilim ile terimsel sözlükbilim arasındaki temel farklar da ortaya çıkar.

Genel sözlükler, sözcükleri konu alır; kökenbilim (etymology), ve biçimbirimle (morpheme) ilgilenir; terimsel sözlükler özel dil birimlerini konu alır. Alan araştırmaları verilerine göre sözlükbilim bir dilin tüm sözlüklerini araştırma kapsamına alırken Terimbilim disiplinlere özgü “Özel Dilin” sözcüklerini araştırma konusu yapmaktadır (Karaman, 2017). İşte bu alan dilbilim ve sözlükbilimin kesişme kümesinde yer alan Terim bilimdir. Terim bilimin ve sözlükbilimin kuramsal çerçevesiyle uygulama alanları aynı olup bunlar sözlük yapısıyla da doğrudan ilgilidir. Cabré, “sözlük ve terim bilimin ortak bir çalışma alanı” olduğunu belirtir (1999, s.35). Bir sözlük metninin gövde metni içerisinde hem genel hem alan sözcükleri yer alabilir. Çünkü genel sözlük metinleri içerisinde terimsel sözcüklere yer verebilmek için etiketleme düzeni geliştirilmiştir. Bu etiketleme/kısaltma sayesinde hem sözlükbilim hem Terimbilim verileri aynı sözlüğün içerisine dahil edilebilme yolu açılmış olur. Ancak genel sözlüklerin aksine terim sözlükleri sadece alana özgü sınırlı sözcük/terimleri kapsar. Genel sözlükler bireyin düşünme becerisini geliştirip düzenleme ve kavramsallaştırmayı yansıtır; terim sözlükleri bireyin bilişsel becerilerini geliştirip bilginin düzenlenip sınıflandırılmasını sağlar. Terim birimler, alan uzmanları arasında iletişimi

sağlar. Özel dil, genel dil ayrımı yapabilen uzmanlar, düşünceyi açıklamak için genel sözcükleri kullanır, bilgi aktarımı için de terimleri kullanırlar.

Terim birim, “uzmanlık alanlarına has kavramları ve nesnelere ifade eden sözlük birimleri”dir. Terim bilimin kurucusu Wüster (1898-1977), terim birimi bir “*düşünce unsuru*” olarak tanımlarken, Cabré, terimi çok sayıdaki tekil nesne için ortak olan, “*zihni organizasyon, bildirişim amaçlı ayırt edici özellikler bütünü*” olarak tanımlar (1999, s. 5). Zülfiyar (2011) ise “*bilim dallarının, sanat ve meslek kollarının özel kelimelerini*” kapsadığını ve eski dilde ıstılah denildiğini belirtir.

Bir düşünce unsuru olarak kavram, nesnelere zihindeki sembolleridir. Bu semboller adlandırıldığında terim birimleri ortaya çıkar ki, bu gösterilen, gösteren ve gösterge üçgeni oluşumunu da sağlamış olur. Terimlerin diğer göstergelerden farkı, gösteren-gösterilen ilişkisi nedenli olup tanıma ve uzlaşma dayalı olmasıdır. Dildeki her bir kelimenin gösteren gösterilen ilişkisi nedensiz olup sözlükte bir anlamı vardır. Ancak bu kelimeler anlamlarını kullandıkları cümle içindeki yere veya buldukları konuma göre kazanır. Oysa terimsel göstergeler anlamı, uzlaşma dayalı bir ön kabule ve alana özgü tanıma dayanır. Bu tanım, bilime ve bilgiye dayalı kavramsallığı da kapsayan sözlük bilimsel veridir. Bu veri bize terimlerin kullanımdan bağımsız, anlamları önceden kodlanmış sözlük birimleri olduğunu ifade etmektedir.

Terimbilim, sistematik olarak bilimsel ve teknolojik verilerin toplanması, derlenmesi, betimlenmesi, işlenmesi ve adlandırılması çalışmalarını kapsar. Tarp, terim bilimini “*Belli bir bilime has kavramları (concepts) ifade etmek için kullanılan terim sistemi*” şeklinde tanımlamaktadır (2008, s. 126). Bilim dilinin gelişim süreci içinde belli dönemlerde üretilen eserler üzerinden yeni kavramları karşılamak üzere sözcük üretilip yazı diline aktarılmıştır. Toplumların terimsel sözlük birim ihtiyaçlarını karşılanmasında ana kaynak bir dönem Sümerce, bir dönem Çince, bir dönem Hintçe, bir dönem Grekçe ve Latince olmuş, ardından bir dönem de Arapça olmuştur. Kuşkusuz bu dönemlere damgasını vuran teolojik bakışın izlerini bütün eserlerde görmek mümkündür. Bu bağlamda teolojik bakış da din merkezli toplum inşası ve toplumsal yaşam kurgusu içinde kullanılan dil ve terminoloji de doğrudan dini bakıştan etkilenmiştir. Bu yüzden dinlerin tarihi eşzamanlı araştırma yapıldığında dini literatür ile terimsel söz varlığı arasında da sıkı ilişkinin varlığı açıkça görülmektedir. Dini literatür kültürel literatürü inşa ederken dilsel üretimi de inşa etmiş olur ki bu da dil, din, devlet, kültür, medeniyet ve hukuk terminolojisinin gelişmesi ve yaygınlaşmasını sağlamıştır. Toplumlarda bunlar olurken yeni devlet ve hukuk sistemlerinin doğması ile de yeni yeni kavramlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu kavramları karşılamak üzere dilsel üretim, varlıklara (ontoloji) dayalı adbilimsel veya soyutlamaya dayalı kavramsal yeni kelimeler üretir; ancak bu soyut veya somut dilsel öğeyi iç dilden karşılayamadığı durumlarda yabancı dillerden ve dolayısıyla kültürlerden terim birimleri kısmen veya tümüyle alıntılama yoluna gidilmiştir.

Terimsel sözlük girdisi (madde başı girişi), bir sözlükte en küçük bağımsız birimdir (Picht ve Draskau, 1985, s.134). Sözlüğün tipine göre girdi çok farklı özelliklere sahip olabilir. Örneğin kavram ya da terim odaklı olabilir. Eğer girdi terime odaklı ise, o zaman girdinin karşılığında terimin dahil olabileceği alanla ilgili tüm anlamlar yazılır. Ancak birçok terim, sözlük bilim ve teknoloji başlığı altında kapsamlı verilere sahip oldukları için ortaya çok farklı sorunlar da

çıkılmaktadır. Bu sorunların başında (a) disiplinler arası net bir ayırımın yapılamaması, (b) girdide bulanıklık, (c) eksik-yanlış tanım, (d) anlamsal olumlama-olumsuzlama (e) terim sözün (dil beğenisi-kabul noktasında) yeterli-yetersiz olma durumu sayılabilir. Örneğin bu net ayırım yapılamama durumu, bazı alan sözlüklerinde hatta ekonomi veya hukuk gibi yaygın alanların terimlerinde bile görülebilir. Bir sözlük birim, temsil ettiği birbirine yakın veya uzak farklı bilim dallarına ait birden fazla kavramı içinde barındırabilir ki bu terimlere şemsiye terim adı verilir. Bu tür kavramları tek bir sözlük girişi ile karşısında verilen anlam, tanım, açıklama, tanıtlama/örnekleme, çizim ve etiketleme gibi parçalı yapıların eklenmesi daha açıklayıcı olabilir. Fakat yine de bazı sorunlar görülebilir ki onlardan biri sözcüksel girdi eğer kavram odaklı ise, o zaman tıpkı kavramlar sisteminde olduğu gibi girdinin karşılığında tek bir kavrama işaret eden tek bir terim olacaktır. Eğer sözcüksel girdi adbilimsel ise girdinin karşısında sözlük birime özgü eşanlı, kısaltma ad ve hatta formüllerin, im ve işaretlerin yer aldığı dilbilimsel kategorilerin görüldüğü kavramsal öğeler de yer almalıdır (Picht ve Draskau, 1985, s.135).

Terminografi, özellikle belirli bir alan, konu veya teknik için terim sözlerin derlenmesiyle ilgilenen sözlük biliminin uzmanlaşmış bir dalıdır. Ve belirli bir disiplin, endüstri veya meslek dallarında kullanılan özel terimler ve sözcüklerden oluşan terminolojiye odaklanır. Terimsel sözlüklerin dikkat çeken hususlarını özetlersek: Uzmanlaşmış Kelime Dağarcığı, Standardizasyon, Konuya Özel Bağlam, Alan Uzmanlığı, Çok Dilli Özellikler şeklinde sıralanabilir. Şimdi bunları görelim: (a) Uzmanlaşmış Kelime Dağarcığı: Belirli bir konu alanının uzmanlaşmış kelime dağarcığına odaklanma ve terim sözleri derlemeyi kapsar. (b) Standardizasyon: Genellikle bir alana özgü terminolojinin standartlaştırılması ve ortak dilin kurulması ve tutarlı kullanımını kapsar. (c) Konuya Özel Bağlam: Terim sözlüklerindeki maddeler yalnızca tanımları değil aynı zamanda terimlerin konuya özgü bağlamda nasıl kullanıldığına ilişkin bilgileri kapsar. (d) Alan Uzmanlığı: Terminolojinin derlenmesinde doğruluk ve tutarlılık sağlamak için konu/alan uzman görüşlerinin alınmasını kapsar. (e) Çok Dilli Özellikler: Terminolojik sözlüklerde terimlerin birden çok dildeki çevirisini ve eşdeğerliğini kapsar. Neticede sözlükbilimi hem genel sözlüklerin hem özel alan terimlerinin derlenmesini kapsayan daha geniş bir alandır; terminografi ise özellikle belirli bir alan veya disipline özgü terminolojiye odaklanan uzmanlaşmış bir alt kümedir. Her ikisi de kendi kapsamı dahilinde dil ve bilginin korunmasında, standartlaştırılmasında ve yayılmasında önemli roller üstlenirler. Genel olarak sözlükbilimi, sözlüklerin derlenmesi ve düzenlenmesiyle ilgilenen uzmanlık alanıdır. Bu alanda sözlükbilimci çoğunlukla genel dilin sözvarlığındaki kelimeleri belgelerken, terim bilinci belirli konu alanları ve bu alanların terminolojisini belgelemektedir.

Kazakistan'da terim sözlüğü yazma konusundaki ilk eserler: Alaş Ziyalıları/Aydınları tarafından çıkarılan "Orışsa-Qazaqşa Äskerı Qızmet Atawları/Орысша-қазақша әскери қызмет атаулары"(1926), "Pän Sözderi/pän sözderi"(1927), "Atawlar sözdigi/атаулар сөздігі" 1931) gibi eserler yanında Nezir Töre kululı'nın "Yabancı Sözler hakkında/жат сөздер туралы"(1926) adlı kitapçığı yayınlanır. Ardından kuramsal anlamda ilk adımlar 1930'da Kazakistan terim komisyonu kurulmasıyla başlar. Bu komisyonun üyeleri tarafından ilk terimsel sözlük hazırlanır ve 1932'de Kızılorda şehrinde "Atawdar Sözdigi" adıyla yayınlanır. Bundan sonra 1935'te İ. Ağıbayulı tarafından "Terminologiyalık Sözdik" hazırlanır. Bu eserden sonra yayınlanan terim sözlüklerinin

hepsinin başında yer alan “Terim Yapma Prensipleri/Термин жасау принциптері” bu komisyon tarafından belirlenmiştir. Ancak Sovyet merkezi yönetiminin baskısıyla K. Jubanov tarafından 1935’te terim yapma prensipleri sosyalist fikre göre yeniden gözden geçirilip düzenlenmiştir. Bu girişim Kazak halkı tarafından terimleri Rusçalaştırmaya dönük ilk adım olarak değerlendirilmektedir (Kahraman, 2014, s. 698-205).

1961’de Kazak SSC Bilimler Akademisi, Gali Abetov’un derlediği “Kısa bir Rusça-Kazakça Edebiyat Terimleri Sözlüğü” yayınlamıştır. Bu sözlük birçok ülkenin kullandığı uluslararası 700’ün üzerinde edebi terim ile 50’ye yakın yerli Kazak terimini içermektedir. Örneğin “motif” teriminin metafor olarak, varyant olarak versiyon, mizah olarak şaka, prototip olarak adlandırılması modern bir uygulama olarak görülmektedir.

Her şeyden önce bu sözlüğün dikkat çeken özelliği, edebi terimleri sistematik bir şekilde listeleyip anlamlarının açıklanması, belli terimlerin Kazakça karşılıklarını kullanması, bazı terimlerin farklı kelimelerle verilen yerlerini belirtmesi o dönem için dikkat çekicidir. 1930-1990 arasında sosyalist anlayışla düzenlenen terim çalışmaları 1990’dan sonra tekrar gözden geçirilerek E. Kaydaraov ve Ö. Aytbayulı tarafından yeniden düzenlenmiştir (Kahraman, 2014, s. 699). İncelememize konu olan “Edebiyat Terimleri Sözlüğü/Ädebïettanw Termïnderiniñ Sözdïgi” (ETS³), bu tür düzenlemelerin ışığında yeniden gözden geçirilerek 2006’da ikinci baskısıdır.

Günümüzde terminoloji, küresel bağlamlarda, terimlerin birden fazla dilde çevirisi ve eşdeğerliği ile ilgili hale gelmiştir. Sözlük bilimi çok dilliliği ele alabilir, ama bu genel dil sözlüklerinde öncelikli bir konu değildir. Terminoloji çalışması, sözlükbilim gibi kelime derlemeye odaklanma hususunda ortak noktaları paylaşırken, kapsam, amaç ve ilgili sözlüklerin doğası bakımından farklılık gösterirler. Sözlük bilimi genel dille ilgilenirken, terminoloji belirli konu veya uzmanlık alanlarının özel diliyle ilgilenir ve terim birimlerin derlenmesi ve incelenmesinde ortak yöntemleri kullanırlar.

Araştırmaya konu olan ETS, sözlükler içinde eşzamanlı bağlamında sınırlı alan ve bilgi ihtiva eden “Uzmanlık Alan Terimleri Sözlüğü” içinde yer alır. (Bkz. Çizelge 1 Sözlük Türleri) Üretilişi bakımından sözlüksel madde başı seçimi ile başlar ve bilgi sunumu ve yapısı itibariyle özel alanlara has bilgiler sunar; kullanıcısı sınırlı alan uzmanlığını işaret eder. Her ne kadar eserin adında “Ansiklopedik” sözcüğüne yer verilmemiş olsa da verilen maddebaşı etrafındaki bilgiler, ansiklopedik bilgi sunum tekniği kullanıldığını göstermektedir.

Zeki Ahmetov’un editörlüğünde hazırlanmış olan “Edebiyatbilimi Terimlerinin Sözlüğü/Ädebïettanw Termïnderiniñ Sözdïgi” adlı çalışma, ilk kez 1988’de 384 sayfa olarak anadil yayınları (Anatil Baspası) arasında çıkmıştır. İncelemeye konu olan Edebiyatbilimi Terimleri Sözlüğü (ETS) ise 2006 yılında ikinci baskısı olup 397 sayfa ve 720 adet madde başından oluşmaktadır. Bu eser sözlük bilimsel ilkelere göre yapı ve içerik yönünden incelenecektir. Alan yazında üretilen sözlük bilim ilke yöntem ve teknikleri dikkate alınarak sözlük türlerinden bir uzmanlık alan sözlüğünü Johnson’un (2002) Sözlük Bilime Giriş kitabında ifade ettiği kuramsal çerçevede “bir sözlük eleştirisi yapılırken amaç, hedef kitle, sözlüksel bilgi türleri, madde başı

³ Bundan sonra Ädebïettanw Termïnderiniñ Sözdïgi” yerine ETS kullanılacaktır.

çeşitliliği ve açıklamada doğruluk, tanıtlamada kesinlik, sunum ve sayfa sayısı, madde seçimi, uzunluğu, kısaltmalar gibi ölçütler dikkate alınmaktadır. Bu çalışmada ETS'nin yapısını oluşturan bütüncül ve parçacıl yapılar ile sözlük metnini oluşturan "madde başları"nın nicelik ve niteliği dikkate alınarak seçili örnekler üzerinden değerlendirme yapılmıştır.

2. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın amacı, araştırma soruları, yöntemine yer verilmiştir.

2.1 Çalışmanın Amacı

Bir araştırmaya nesnesi olarak sözlükler, herhangi bir dilin temel söz varlığı ile terimler ve çeşitli im ve işaretleri kapsar. Bu çalışma, terim bilim odağında okurun öğrenme ve bilme gereksinimlerini karşılayan terimsel sözlükleri konu alır. Çalışmanın amacı terimsözlükleri biçimsel, anlamsal ve yapısal yönden incelemektir. İnceleme konusu olan sözlük metinleri, temelde genel kullanım bilgisi gerektiren sözlük birimleri ile özel alan bilgisi gerektiren terim birimler ve çeşitli im ve işaretleri kapsar. Bu bilgilerin son çıktısı olan sözlüklerin düzeni ve yapısal özelliklerin okura katkısı veya yol gösterme durumuna işaret etmektedir. Bu bağlamda, çalışmanın odağı sözlük metinlerinin oluşumunda yer alan unsurların sözlük metni içinde nasıl ve ne ölçüde yer aldığını incelemek ve pratik ve kuramsal bilgi ve deneyimleri dikkate alarak genel sözlükler ile terim sözlükleri arasındaki farklılıklara dikkat çekmektir. Bu amaçla aşağıdaki dört araştırma sorusu hazırlanmış ve cevapları araştırılmıştır.

2.2 Araştırma Soruları

1. Genel sözlükler ile terim sözlükleri arasındaki temel farklar nelerdir?
2. Sözlük hazırlama ve bilgi sunumunda sözlük metni hangi bölümlerden oluşur?
3. Terim birimlerle sözlük birimleri arasında ne gibi farklar var?
4. Terim sözlüklerinde dış ve iç veri olarak neler bulunuyor? Genel sözlükler ile terim sözlüklerin dış/iç veri içerikleri yönünden ne gibi farklılıklar vardır?

2.3 Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada tarama modeli kullanılmış olup veriler nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu modelde, araştırmaya konu olan "olgu, olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlama" amaçlanır. Ele alınan olay, birey ve nesnelere herhangi bir şekilde değiştirme ya da etkileme yönüne gidilmez (Karasar, 2015, s.77). Veri toplamada kullanılan belge analizi, araştırmaya konu olan "olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı belgelerin analizi için veri seti oluşturulmasında kullanılır (Karataş, 2015, s.72). Bu bağlamda sözü edilen araştırma yöntemleri kullanılarak Kazakça yazılmış olan "Edebiyatbilimi Terimleri Sözlüğü/Ädebiettanw Terminderiniñ Sözdigi" adlı eserin karşılaştırmalı incelenmesi yapılmıştır.

3. KAZAKÇA "ÄDEBİETTANW TERMİNDERİNİN SÖZDİĞİ" NİN SÖZLÜK BİLİMSEL İNCELEMESİ

Genel olarak sözlükler yapıları itibariyle dıştan içe doğru iki kapak arasında madde başı ile ilişkili belli başlı dört bölümden oluşurlar. Bu bölümler (a) sözlüğün türü, (b) üst yapı, (c) bütüncül yapı, (d) parçacıl yapı ve dış veri. Dış veri de kendi içinde önveri, ortaveri ve sonveri şeklinde üçe ayrılır. Burada bir sözlüğü oluşturan büyük yapı ile bu yapı içinde yer alan bütüncül ve parçacıl yapının temel birimleri ele alınmıştır.

Bu eser, tanıtma, önsöz, edebiyat bilimi hakkında kapsamlı bir özetle başlar; ardından edebiyat terimler dizimiyle son bulur. Yine eserde dışveri bağlamında önsöz, kullanım bilgisi ve edebiyat bilimi özeti yer alırken, sonveri olarak hiçbir kayıt yoktur. Ahmetov, “*Ädebiattanw Terminderiniñ Sözdigi*” adlı eserin giriş kısmında “*жинақ-jiñaq*” sözcüğünü kullanmıştır ve bu sözcüğün Türkçe karşılığı ‘toplama/derleme’ anlamına gelmektedir (Kazakşa-Türkçe Sözdik, 2003, s.152). Bu eserde edebiyat bilim dalında, edebiyat teorisinde kullanılmakta olan en gerekli bilimsel kavram ve terimler sistemli bir şekilde verildiğini belirtir. Ayrıca sözlükte Kazak edebiyatında başka milletlerin dillerinden giren genel edebiyat biliminin ortak kavram ve terimleri mümkün olduğunca bu esere dahil edilirken, zaman içerisinde ortaya çıkan yeni edebi görüş, düşünce, bakış açısı ve türlü yönelimler, edebiyatın güncel konuları hakkındaki yeni tecrübe ve buna bağlı değişimi gösteren çok sayıda yeni kavram, terim ve açıklamaya yer verildiğini ifade etmektedir. Bu eserin yazılma amacını Ahmetov, edebiyat uzmanlarına; lisans ve Yüksek lisans öğrencilerine yardımcı olmasını amaçladığını belirtmektedir (Ahmetov vd. 2006, s.5).

ETS’de yer alan maddebaşları editörler Zeki Ahmetov ve Turdikul Şanbay tarafından yazılmıştır. Ayrıca başka yazarlardan alıntılanan örnek ve açıklamaların sonunda da kaynak kişi/lerin adı-soyadı verilmiştir. Bu uygulama genel sözlüklerde yer almazken terim sözlüklerinde Ansiklopedik yazım geleneğinin bir devamı olarak yer almıştır.

3. 1. Büyükyapı (Megastructure)

Temel başvuru eserlerinden biri olan sözlükler, bütüncül yapı ve dış veriyi kapsayan bileşenlerin oluşturduğu bir bütünü ifade etmektedir (Hartmann ve James, 1998, s. 93). Bir sözlüğü oluşturan tüm unsurlar büyükyapı olarak değerlendirilir. Sözlükler içerdikleri bilgilerin özellikleri ve boyutlarına göre değişiklik göstermekte olup sözlük incelemesi de bu farklılıkları göz önünde bulundurarak her bir birimi farklı alanlara ve alt alanlara ayırarak inceleme konusu yapmaktadır. Hiç şüphesiz bu birimlerin en başında yer alan ve diğer birimleri de kapsayan bir büyük yapı (megastructure) vardır. Bu yapı, sözlük içerisinde yer alan tüm yapıları kapsayan ve içerisinde bütüncül yapı (macrostructure) ve dış içerik (outside matter) olmak üzere iki alt yapı barındırmaktadır (Hausmann ve Wiegand, 1989).

İncelemekte olduğumuz ETS’nin yapısal özelliğine baktığımızda büyük yapı içinde en önemli kısmı, hiç şüphesiz maddebaşı dizininin yer aldığı bütüncül yapı oluşturmaktadır. Onun dışında “ön ve son veri” olarak ikiye ayrılan dışveri, sözlüğün maddebaşı diziminin dışında kalan tüm bilgileri kapsamaktadır. Bu anlamda inceleme konumuz olan ETS’de dışveri olarak önveri yer almakta, ancak orta ve sonveri bulunmamaktadır. ETS’de, “*Kurastırıwşılar Atına, Andatw ve Edebiattanw Salasındaki Ğilmi Uğumdar men Terminder*” başlıkları altında ön veri bulunmaktadır. Bu önveride sözlük yayıncısının sözlük hazırlayıcıları adına sözlüğün hazırlanması, içeriği ve Kazak

toplumuna faydaları hakkında kısa bilgi verilmekte, ardından Zeki Ahmetov'un "Anlatma/Andatw" adlı kısa notunda Terimbilim ve terim araştırmaları ve edebiyat terimleri hakkında bir sayfalık bilgi verilmektedir. Son olarak edebiyat kavramı, terimleri ve özel araştırma alanı olarak edebiyat hakkında yirmi sayfalık "Edebiyattanw Salasındaki Ğilmi Uğumdar men Teriminder" adlı kuramsal bilgi yer almaktadır.

3. 2. 1. Bütüncülyapı (Macrostructure)

Bütüncül yapı genel olarak tüm referans kaynaklarında, o kaynağın barındırdığı bilgi ya da bilgiler bütünüünün bulunduğu yerdir (Nielsen, 1990, s. 47). Bu bağlamda sözlük içinde bulunan mikroyapıları da kapsar. Bu bütüncül yapı, genel olarak bir referans kaynağı içerisinde, bu kaynağı derleyen ve bu kaynağı kullananların tüm birimleri ve bu birimlerin içerisinde yer alan yapıları saptayabilmesini sağlar. Bütüncül yapının en bilinen örneğı, sözlüklerde yer alan alfabetik sözcük listesidir ki bu liste sözlüğün en temel bileşenidir (Atkins, B.T.S., Rundell, M. (2008; Hausmann ve Wiegand, 1989; Svensén, 1993). Bu liste farklı sözcüklerin artarda belli bir düzen içerisinde sıralanmasından oluşur. Bu sıralama düzeni ve sözcük niteliğı hedeflenen okuyucu kitlesine uygun olarak değışiklik gösterebilir. Örneğın, genel okuyucular için hazırlanan tek dilli genel sözlükler, bir dilin tüm söz varlığını esas alır ve alfabetik sıra düzeni ile verilir.

Çalışmada ele alınan Kazakça "Edebiyatbilimi Terimleri Sözlüğü"nde bütün yapıyı oluşturan unsurları; sözcük listesi, sayfa düzeni, amaç/hedef kitle, sözlüğün türü vb. odaklanılan noktalardır. Sözlük listesi ve ETS, ilk baskıda sayfa sayısı 384; ikinci baskıda 397 olmuştur. Sonraki baskılarda hem sayfa sayısı hem de madde başı sayısı artmuştur. Sözlüğün genel yapısına göre alfabetik düzende madde başları sıralanır ve tüm sözlük birimler büyük harfle yazılmıştır. Sayfalarda iki sütunun yer aldığı görülmektedir. Sözlükte madde başı girişleri 26. sayfadan başlamakta ve 384. Sayfada bitmektedir. Ayrıca bazı madde başlarında Rus ve Kazak Edebiyatının tanınmış şair ve yazarlarından örnekler verilmektedir.

ETS'nin hazırlanma gerekçesi, önsözünde belirtildiğı üzere ders materyali (оқулық/oqwlıq) olarak hazırlandığı ve üniversite hocaları, mastır ve lisan öğrencileri ve edebiyat severlerin de faydalanabileceğı belirtilmiştir. Bir sözlüğün hazırlanması için amacın ve hedef kitlenin belirlenmesinin ardından sözlük verisinin amaca ve hedefe/lere uygun işlenip hazırlanması sözlük bilimindeki en önemli adımdır (Usta, 2006, s.226-229). Sözlükler, genelde kullanıcı kitleleri dikkate alınarak genel okurlar, öğrenciler ve uzmanlar olmak üzere üç grup için hazırlanmaktadır (Jonson, 2006, s.202). ETS de aynı amaçlarla genel okurlar, öğrenciler ve uzmanlar için hazırlanmıştır.

3.2.2. Sözlük Listesi

Kazakistan'da bu alanda ilk yayınlanan eser 1969 yılında Rusça'dan çevrilen Edebiyatbilimi Terimleri Sözlüğü adlı eserdir. Bu eser eleştirmenler tarafından çok yetersiz olduğı, sınırlı sayıda Kazakça terim söze yer verdiğı ve Rusça madde başı olan terimlere daha çok yer verdiğı için eleştirilmiştir. İncelemekte olduğumuz ETS'nin ilk baskısı 1989'da yapılmıştır. Bu baskı 384 sayfa olup 705 adet madde başı vardır. İkinci baskı 397 sayfa olup 724 madde başı yer almaktadır. Ahmetov ikinci baskıda, okurlardan gelen talepler doğrultusunda eserin gözden geçirilerek bazı

maddelerin çıkarıldığını, bazı açıklamaların düzeltildiğini ve bazı ilaveler yapıldığını belirtir (Ahmetov, 2006, s. 4-5).

3.2.3. ETS'nin Hedef Kitlesi

Sözlükler, dil, kültür, sanat-edebiyat ve medeniyet alanında toplumların tutum, davranış ve yaşam tarzı hakkında bilgi edinmek için önemli başvuru kaynaklarından biridir. Bilimsel gelişim için terim sözlükleri disiplinlere özgü dil ve terimleri listeleyip açıklayan son derece önemli kaynaklardır. Çünkü terim sözlükleri bilim dallarına özgü kavramların adlarını listeleyip madde başı yapan ve açıklamalarını vererek bilimsel şifre ve kodların çözümüne katkı sağlar. Nitekim ETS'de Kazak edebiyat biliminin şifre ve kodlarının kolay çözümü için terimsel sözvarlığı derlemiş ve ulusal ve uluslararası terimler hakkında ansiklopedik bilgi sunulmuştur. Sözlüğün başverisinde ifade edildiği üzere hedef kitlesini akademisyenler, lisans ve mastır öğrencileri ve edebiyat severler oluşturmaktadır (Ahmetov, 2006, s.5). Sözlüğün hazırlanma amacı, Ahmetov'a (2006) göre ilki 1968'de Rusça'dan çevrilerek yayınlanan ETS'nin terimsel söz varlığı dönemin gelişmeleri karşısında yetersiz kalması ve dünyada yeni edebiyat kuramları ile yeni çalışma ve uygulamaların ortaya çıkardığı yeni kavram ve terimlerin sözlüğe alınma ihtiyacına binaen ETS'nin 1989'da ilk baskısı, 2006'da da ikinci baskısı yapılmıştır.

3.2.4. Sözlüğün Türü

Bir araştırma objesi olarak Sözlük, klasik basılı sözlükler ve elektronik sözlükler olmak üzere iki temel tipolojiye ayrılır. Genelde sözlükler, yayıncı, yazar, yazı türü, kullanılan materyal ile kullanılan dil, yapılış zamanı ve madde başı seçimine göre tipolojik bir sınıflandırma yapılmaktadır. Sözlüklerdeki işlev çeşitliliği, bilgi teknolojilerinin hızlı gelişme göstermesi ve sözlük araştırmalarının artması, günümüzde birbirinden farklı sözlük türlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu çeşitlilik, sözlüklerin bazı ölçütlere göre sınıflandırılması ihtiyacını doğurmuştur.

Sözlükbilim çalışmaları, kuramsal ve uygulamalı olmak üzere ikiye ayrılır. Kuramsal sözlükbilim yayımlanmış sözlükler hakkında yapısal ve uygulamalı eleştiri, yeni teklif ve önerileri kapsarken, uygulamada sözlükçülere de yol gösterici kılavuzluk görevini üstlenir. İncelemeye konu olan sözlükler yukarıda çizelge 1'de gösterildiği üzere dilsel, ansiklopedik ve elektronik olmak üzere üç şekilde ele alınır (bkz. Aksan, 2009; Kahraman, 2016). Bir sözlüğün makro yapısını oluşturan dilsel ve ansiklopedik özellikler, sözlüklerin tipolojisini tayin ettiği açıkça görülür. Genel dil sözlükleri leksik birimlere odaklanırken, terim ve ansiklopedik sözlükler bilgi birimlere odaklanır. Bilgi birimleri madde başı yapan terimsel bir sözlükte, madde başı olan terimler de sesletim çoğu zaman göz ardı edilir; köken bilgisi sadece alıntılanan sözcüklerde verilir, bilginin tarihî süreci içinde aldığı formlar ile yüklendiği anlamlar ayrıntılı biçimde açıklanır; tanıtlamadan ziyade örnekler gerekli olduğu durumlarda verilir; ancak çapraz gönderim bağlamında sınırlı metin içi gönderim yapılırken, metin dışı gönderimler daha çok yer alır. Yani bir sözlüğün parçacıl yapısı içinde yer alan biçimle ve anlamla ilgili birimleri sıralı biçimde değil, yazarın uygun gördüğü yerlerde ve konunun gerektirdiği kadar verilmektedir. Bu itibarla terimsel sözlükler bilgi sunumu, madde başı seçimi ve açıklama tercihi yönlerinden dil/filoloji sözlüklerinden kesin biçimde ayrılır.

İnceleme konusu yapılmış olan Kazakça “Edebiyatbilimi Terimleri Sözlüğü” dil bakımından ‘Tek Dilli’ alfabetik düzende hazırlanmış alan uzmanlarına hitap eden bir terim sözlüğüdür. Ele alınan söz varlığının niteliğine göre de terim sözlüğüdür. Ayrıca ele alınan terimsel sözcüklerin ödünçleme olanlarının kökeni hakkında “ ODA – (grek. ode – jır); NOVELLA – (ital. novella)” örneklerinde olduğu gibi bilgi verilmektedir (ETS, s.252-253).

3. 3. Bütüncül Yapı

Genel sözlüklerde Bütüncülyapı, sözlüğün en yoğun bilgi aktarımının sağlandığı ve madde başının sıralanıp düzenlendiği yerdir. Bu yapı içerisinde yer alan madde başının temel nitelikleri (1) madde başının yazımı, (2) tanımı, (3) sesletimi, (4) kökeni, (5) gramer kategorisi, (6) tanıtlama, (7) eş ve karşıt anlam, (8) çapraz gönderi, (9) görsel gösterge (çizim, resim) vb. başlıklar altında işlenir. Bunlar aynı zamanda parçacıl yapının da ana unsurlarını oluşturur. Ancak terim sözlükleri bazı yönlerden genel sözlüklerden ayrılır. Temel ayırım madde başı seçimi ile başlar. Çünkü terim sözlüğünde maddebaşı bir kavram, teknik veya icadın adı olur ve tek anlamlı birim olması ile başlar. Yazım, standartlaştırma için önemlidir ancak madde başının ulamı, sesletimi, göz ardı edilirken kapsamlı açıklama verilir; ama tanıtlama/örneklemede keyfi davranılır ve bu yönüyle dilsel sözlüklerden ayrılır.

3.3.1.Madde Başı Sıralanışı

Bir sözlük hazırlamada ilk adım madde başlarının düzenlenmesi ile başlar. Madde başı düzenlenmesinde tematik düzen ve alfabetik düzen olmak üzere iki yol izlenir. ETS’de madde başı olan sözcüklerin türlerine bakılmaksızın ilk harflerine göre alfabetik düzende sıralandıkları görülür. Madde başları büyük harflerle ve kalın puntolarla yazılmış olup maddenin tanımından önce boşluk bırakılarak bir çizgi konulmak suretiyle tanım cümlesinin ilk harfi küçük harfle başladığı görülmektedir. Madde başıyla ilgili farklı konulara geçildiğinde de bu çizgi tekrar tekrar kullanılmaktadır.

Madde başı	Ulam ve köken	Açıklaması
ПӘН/ PÄN	ar. İsim	– Eğitim kurumlarının öğrencileri için onaylanmış özel eğitim alanı; ders.
АҚЫН/ AQYN		Şiirsel eserler okuyan veya yazan bir sanatçı: Şairler, halkın sanatsal geleneklerini oluşturan ve sürdüren bir söz ustası. Akın kavramı şair, şarkıcı, şair gibi kavramlardan daha geniş bir kapsama sahiptir, hepsini kapsar. Sözlü edebiyatta şair, şiir ve hikâyelerin yazarı ve yayıcısıydı. Gerçek şairler, halk konuşma sanatının kadim geleneğine uygun olarak her yerde şiirler okurlardı. Böyle durumlarda dombra, kobız gibi müzik aletleriyle birlikte şiir ve şarkılar seslendirirdi. Çağımızda halk edebiyatı geleneklerini korudukları için onlara "halk şairleri" deniyordu. Kazak halkının Jambyl, Nurpeyis, Kenen vb... Ahmetov Z.
КҮЙ/ KÜI		Kazak enstrümantal müziğinde eski çağlardan beri gelişen bir tür. Melodi, melodik, bazen senfonik karaktere sahip bir kompozisyonudur. Dombra, kobyz ve flüt ezgileri melodik yapı ve icra açısından çeşitlilik göstermektedir. Dombra ezgileri özellikle yaygın olup içerik, biçim ve üslup bakımından zengindir. Davulların yapısına ve icrasına göre tekpe, çörtpe adı

		verilmektedir. Kui efsaneleri ve kui'nin ikili varlığı, onu folklor ve edebiyatla alakalı kılmaktadır. Abylkasymov B.
--	--	---

Madde başı	Ulam ve köken	Açıklaması
AÉD	lat: AED (grek, aoidos — jırşı)	(Yunanca, aoidos — şarkıcı) — Antik Yunan'ın (MÖ 7-8 yüzyıllar) şarkıcıları-sanatçıları. Lyra, kifara, forminga gibi çalgılar eşliğinde uzun destansı şarkılar söyleyen kişilerdi. Aedes'in cenneti ünlü Yunan destanı "Odesa" da tasvir edilmiştir. Aedes, Yunan destanının oluşumuna ve gelişimine özel bir katkı yapmıştır. Kumisbayev O.
SAGA	lat: SAGA	Tarihi olayları, kahramanların yiğitliklerini ve çeşitli temaları içeren destan, hikâye, şiirsel destani eserlerdir. Çoğunlukla basit sözlerle söylene de şiirler de karışık olur. 8.-13. yüzyıllarda bu tür İrlanda ve İzlanda'da yaygın olarak yayıldı. Antik İskandinavya'da doğan "Edda" adlı destan, antik çağlardan bu yana pek çok ülkede bilinmekte ve dünya çapında bilinen seçilmiş destanlar arasında yer almaktadır.
SANAT	•	Son zamanlarda sanat anlamında da kullanılmaya başlanmıştır. En geniş anlamıyla "sanat", belirli bir işle ilgili olan ve onun sonucunda ortaya çıkan bir mesleği ifade eder. Örneğin mücevher sanatı, marangozluk sanatı belirli bir işte, meslekte beceridir. Pehlivan, Binici ve Kamcı olmak bir sanattır. "dülger düğümü atmak" bir marangozun becerisini ifade eder... Erkeğe çok yönlü olmayı emreden halkımızın "Erkeğe yedi sanat yetmez" atasözü, Kazaklar arasında "sanat" kelimesinin yaygın olarak kullanıldığını kanıtlamaktadır. Bazarbayev M.
ÄDEBİETTANW TERMİNOLOGİYASI	•	Edebiyat biliminde kullanılan bir dizi terim. Edebyat. Terimleri, kendine özgü özellikleriyle doğa ve teknik bilimlerin terminolojisinden farklılık gösterir. Bu terimlerde çok anlamlılık, eşanlamlılık, tasvir başlı başına bir eksiklik olarak görülmektedir. Edebi çalışmaların nesnelere, karmaşık şeyler olgusu (sanatsal bir imge, şiirsel bir kelime) çoğu zaman doğru bir şekilde tasvir edilir ve değişmeden elde edilmesi gereken kavram aralığına uymayabilir; bunun nedeni geleneksel terimlerden "üslup, imge, motif, olay örgüsü, tema, edebi yön ve eğilim" gibi terimlerin çok anlamlılığı, basitliği ve genelliği yalnızca kavramlarla açıklanabilir. Ancak edebiyat çalışmalarının belirli bir düzene sokularak tek anlamda kullanılan terimlerden (poetika, poetika) oluşan bölümleri de vardır. İsmakova A.

Çizelge 2 Madde Başının Nitelikleri

3.3. 2. 1. Madde Başı Seçimi

Sözlük yazımının en önemli aşamasını planlama oluşturur. Planlamada sözlüğün hedef kitlesini belirleme ve amaca uygun sözlük tipolojisine karar verme süreciyle başlar. Bu sürecin en somut iş ve işlem kısmı madde başı seçimidir. Bu seçim, sözlüğe alınacak madde başlarının düzenlenmesi ve bilimsel ölçütlere dayandırılmasını kapsar. ETS'de madde başı seçiminin hangi ölçütlere dayandırıldığına dair bilgi verilmemiş, onun yerine kendinden önceki terim sözlüklerinin madde başı seçimi ve düzenine gönderim yapıldığı görülür. Yine mevcut terimsel söz varlığının dönemin gelişmeleri karşısında yetersiz kalmasına karşın dünyadaki kuramsal ve uygulama

çalışmaları neticesinde ortaya çıkan yeni kavram ve terimlerin sözlüğe ilave edildiği belirtilir. Uluslararası yabancı terimlerin Latin ve Rusça formları Kazakça sözlükte yer almıştır. Yine İlki 1968 yılında basılan sözlükte sınırlı sayıda Kazakça terim bulunurken 1998 ve 2006 baskılarında Kazakça terimlerin sayısının arttığı bizzat sözlük editörü Z. Ahmetov tarafından belirtilmiştir (ETS, 2006, s.5-16).

3. 3. 2. 2. Madde Başlı Türleri (Headwords)

Sözlüklerde madde başlı olarak seçilen baş, ben, ev, okul, yol, dayımgil, Aliğa gibi farklı nitelikteki bağımsız sözcüksel biçimbirimlere karşı, bilim dallarına özgü kavramları adlandıran ақын-ақын, өлең-өлең, жол-сатыр, ертері-ертегі vb terim birimler yanında tek anlam işaretleyen “*yad söz, kirme söz, jarjar, jir ve küy*” gibi bağımsız özel ad niteliğindeki biçimbirimlerden oluşur. Terminoloji, bilgi birimi ifade eden farklı nitelikteki sözlük birimleridir. Bu sözlük birimleri, alan yazın dilinde kesinleşmiş yazım biçimlerine göre kimi sözcüklerin vurgu özellikleri; isim, sıfat, ünlem gibi ulam türleri işaretlenerek sözlükteki yerlerini alır. Kimi de özel isimler, fiillerin çekimli biçimleri gibi bazı sözcük türleri sözlüklerin madde başlı içinde gösterilmezler (Aksan, 2009, s. 84). Ancak terim sözlüklerde yapım eki alarak yeni bir sözcük türü oluşturmuş sözcükler, ayrı bir madde başlı olarak verilmektedir: madde başlı olan biçimbirimler, tek sözcük veya iki ve daha fazla sözcüğün katılımıyla oluşan söz öbekleri, alan bağımlı anlamsal içerik ve ad veya adlaşmış dilsel biçimlerden oluşur.

ÄSERLEW	Türemiş	Temelde etkilemek anlamı vardır; cümlelerin yapısını değiştiren, kelimelerin kullanım şeklini değiştiren, ifadeye güç kazandıran, sanatsal ve etkileyciliğini artıran stilistik özelliklerdir. Etki türleri: kelime tekrarı, kelime değiştirme (tersine çevirme), vurgulama, hızlandırma, katlama, adama, retorik pasajlar vb. Bunlardan birincisine odaklanacak olursak, Kazak şiirinde özellikle halk şiirinde kelime tekrarının oldukça yaygın bir olgu olduğunu belirtmek gerekir. Kelimeleri ve tüm cümleleri tekrarlananın birçok yolu vardır. Bir kelimenin tekrarı çoğu zaman konuşulan düşüncenin dallanmasına bağlıdır. Bağlı cümlelerin yapısı ve ifadesi birleştirilir ve hatta tekrarın tamamı zincirlenebilir... Magzhan'ın "Oi" şiiri buna bir örnektir. Ahmetov Z.
İDEYALILIQ	Alıntı söz ve dilbilgisel biçimbirim	Bilinen yerleşik bir sosyo-politik fikrin kuru bir şekilde açıklaması veya aynı hazır biçimde sunulan olay ve koşullara güvenmeye çalışmak – bir fikir önünüzde ne kadar önemli olursa olsun- iktidara güç veremez. Yazar, hayatın gerçekliğini derinlemesine görebilmeli, analiz edebilmeli, gruplandırabilmeli, tam anlamıyla hareket edebilmeli, toplumsal fikirler açısından anlayıp özetleyebilmelidir. Yazar ancak toplumsal yaşamın belirli durumlarını, olaylarını ve çelişkilerini kendine göre algılayıp anladığında, eserdeki her tasvir ve yansıma duygu ve izlenimlerle dolduğunda, kaynayıp hayatın gerçekliğinden sindirildiğinde, gerçek ideolojik çalışma doğar. Eserin ideolojik etkinliğini artıran, okuyucuyu

		heyecanlandırıcı daha derin ve daha esnek olması, sanatta ifade edilen hayatın gerçeğidir. Yalnızca edebi eserde anlatılan durumlardan hiçbir zorlama olmaksızın ortaya çıkan sonuçların gerçekten güçlü sanatsal fikirler... Ahmetov Z.
--	--	--

Çizelge 3 Yapım Eki Alan Yeni Sözlük Birimler

Sözlüklerde deyimler, kelime grupları, birleşik fiiller de madde başı olarak yer almaktadır.

BETAŞAR	*iki söz	Nişan töreniyle ilgili Kazak ritüel şarkısı. Düğün meydanının ortasında yapıldı. Perdenin içinde başında bayrakla oturan ve yüzünü gölgeleyen genç bir gelin merkeze davet ediyor ve halka tanıtım ritüeli yapıyor. Açılış töreni genellikle köyün sanatçı bir genci tarafından, ucuna bir hediye bağlanan kırbaçla bir kız bayrağını sallayarak gerçekleştirilirdi. Betaşar'ın içeriği çoğunlukla monotondur ve iki veya üç satırdan oluşur: kayınvalideyi tanıtmak, büyüklerden tavsiye istemek, geline tavsiyede bulunmak. Belli bir hafif melodiyle sallanan bir şarkı şeklinde icra edilir. Abylkasymov B.
JAR-JAR		Düğün töreninde iki grup (erkekler damadın yanında, kızlar da gelinin yanında) halkın geleneklerine göre dönüşümlü olarak şarkı söyler. Şarkılarda köklü geleneksel sözler sıklıkla ezberlenir. Bunun nedeni muhtemelen pek çok kişinin katıldığı ritüel konuşma yarışmasında elle şiir yazma imkanının kısıtlı olmasından kaynaklanmaktadır. Genellikle erkek tarafı başlar ve kız tarafı cevap verir. Bir grup erkek çocuk, damadın ülkesini övüyor, evlilik hayatının ve çocuk sahibi olmanın zevklerinden bahsediyor, kızı ve akrabalarını teselli ediyor, şakalar yapıyor. Kız grubu, memleketlerinin sıcakından, ebeveynlerinin sevgisinden ve yabancı bir ülkeyi ziyaret etmenin zorluğundan dolayı üzüntü duymaktadır. İki karşıt grubun şiiri birlikte okuduğu zamanlar vardır. Abylkasymov B.
DÜNİETANIM JÄNE KÖRKEM ŞİĞARMA		Bir bütün değil, ayrı olduğu ve aralarında farklılıklar, hatta çelişkiler olduğu yönünde bir görüş vardır. Bunun manasını doğru anlamak lazım. Aslında bu yazarın dünya görüşü ve yaratıcılığıyla yakından ilişkilidir. Bir yazarın belli bir siyasi düzeni savunduğu ve sanatsal eserlerinde yaşamı resmettiği durumlarda, dile getirdiği siyasi görüşlerden daha derin ve ileri düşünceleri ortaya çıkardığı zamanlar da vardır. Örneğin: Gogol, Ölü Canlar romanında kediliğin lehinde bazı görüşler dile getirirken, bu kendiliğin tüm kusurlarını ve zayıflıklarını da büyük bir ustalıklarla ortaya koymaktadır. Ahmetov Z.

Çizelge 4 Deyimler, Kelime Grupları, Birleşik Fiiller in Madde Başı Örnekleri

Tarihin her döneminde bilim, sanat, teknoloji ve medeniyet terimleri, tüm diller arasında ödünçlenmiştir. Bu anlamda, Kazakça 'da ödünçlenen terimlerin varlığı dikkat çeker. Özellikler eski terimlerin Arap yeni terimlerin batı kökenli Rus formatında ödünçlendiğini unutmamak gerekir. Bu yüzden alıntılanan Kazak Edebiyat terimleri büyük bir yekûn oluşturur ki bu anlamda araştırma

konumuz olan terim sözlüğünde yer alan 724 terimden; 64 terimle Grek dili birinci, 38 terimle Arap dili ikinci, 31 terimle Fransızca üçüncü, 26 terimle Latince dördüncü, 15 terimle Rusça beşinci, 10 terimle İtalyanca altıncı, 7 terimle Farsça yedinci sırada yer almaktadır. Bunun dışında eski Sovyet toplumlarının dillerinden birer ikişer terim alıntıldığı görülür. ETS'de eski Sovyet ülkelerinin ve Türki dillerden ortak terimlere de yer verilmiştir. Ayrıca Hint dilinden üç, Japon üç, Kore iki, İspanyol iki, Alman bir, Ermenice bir, Çince bir, Moğolca bir terim yer almaktadır. Bir de bileşik kelime halinde olan “*antiteza, albümdik lirika, nakıl söz, naturaldik mektep, jlnama*” vb. şeklinde doğu ve batı dillerinden 66 adet terimin köken bilgisi madde başında değil de açıklama içinde verilmiş, kimisinde de verilmemiştir. Bir de “*poem*” örneğinde görüldüğü üzere türemiş terim birimlerin köken bilgisinin tekrar olmasının diye verilmediği görülmektedir.

Dil	Maddebaşı ve Kökeni	Açıklama
Grekçe (64)	АНОНИМ — (грекше — анонимос аты белгісіз деген мағынада)	- Bir edebi eserin, çoğunlukla siyasi durum nedeniyle çeşitli nedenlerle yazarı belirtilmeden yayınlanması. Bu durumda takma ad (takma ad) da ...
Arapça (38)	АЯТ — (арабша, түркі мағынасы — керемет, ғажайып сыр)	- Kur'an suresinin son kısmı veya bir şiirin dördlüğü. Kur'an-ı Kerim'in sureleri surelere bölünmüştür ve her sure ayetlerden oluşmaktadır.
Fransızca (31)	ДЕКАДАНС — (французша decadence — түңілу деген мағынаны білдіреді)	- 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başında edebiyatta o dönemin manevi yaşamında, sanatında, felsefesinde ve estetiğinde yaşanan kriz...
Latince (26)	ФУТУРИЗМ — (латынша, futurum— болашақ деген сөзден шыққан)	- 20. yüzyılın başında Avrupa ülkelerinin, özellikle İtalya ve Rusya'nın ana avangard akımlarından biri olarak kabul edilir. ...
Rusça (15)	СКАЗ — (сказывать, яғни, айту, әңгімелеу деген сөзден шыққан)	- Rus edebiyatında kurulmuş bir edebiyat türü, hikâye anlatımının özgünlüğü, dilin sadeliği bakımından masallara ve efsanelere yakın bir hikâye.
İtalyanca (12)	ЛИБРЕТТО — (итал. libretto — кітапша деген мағынада)	-XVII yüzyıl İtalya'daki L. operasının sonuna doğru. Küçük bir kitapçık şeklinde yayınlanmaya başlandı) - opera, kantata, oratoryo, bale performansı metni ...
Farsça (7)	САҚЫНАМА — (парсы, шарап күйөшыға арналған жыр)	- Ortaçağ Fars ve Türk edebiyatında kısa destan türü. Saki'nin dış dünya hayatının sahteliği, yaşamın dengesizliği, hiç gelmeyen geçmiş...

Çizelge 5 Ödünçleme Madde Başları ve Sayıları

3.3. 3. Parçacıl Yapı (Microstructure)

Parçacıl yapı, madde başının biçimine ve anlamına dair bilgi verir. Parçacıl yapı iki ana bölümden oluşmaktadır. Bunlardan birincisi biçimle ilgili bilgiler diğeryse anlamla ilgili bilgileri kapsar. Biçimle ilgili bilgiler “yazım bilgisi, sesletim ve dil bilgisel bilgi”; anlamla ilgili bilgilerse “tanım, köken bilgisi, kullanım bilgisi, örnek ve çapraz gönderim”den oluşmaktadır (Aslan, 2017, s.51).

Parçacıl yapının ana unsurunu madde başı oluşturur. Çünkü madde başının nitelikleri parçacıl yapının bir araya getirilmesini sağlarken aynı zamanda her bir madde başının bilgi

örüntüsünü oluşturur. Madde başı, sözlüklerde bir liste içerisinde yer alan sözcükler ve bu sözcüklerle ilgili verilen tüm bilgilerin tamamı parçalı yapıyı oluşturur.

Parçalı yapının ana unsuru olan maddebaşı, Hartmann ve James tarafından “en basit, en temel referans birimi” olarak tanımlanır ve sözlük içerisinde yer alan her sözcüğün ve onunla ilişkili bilgilerin sözlükte kapladığı alan olarak nitelendirilmektedir (2002, s. 50). Bu alan içerisinde, iki alt birim yer alır; başsözcük (lemma) ve açıklama (comment). Bu iki alt birim aynı zamanda sözlüğün makro yapısıyla, mikro yapısı arasındaki bağın kurulduğu yerdir. Bütüncül yapıda baş sözcük okuyucuya sözlük içerisinde maddenin nerede olduğunu gösterirken, mikroyapı da maddenin açıklamasının başlangıç yerini işaretlemiş olur. Böylece okuyucu sözlük içerisinde aradığı maddeye ve onunla ilgili açıklamalara erişim sağlayabilir. Madde başı kimi zaman tek bir sözcükten, kimi zaman da birden fazla sözcükten oluşabilir. Maddenin içerdiği her bir anlamın ya da alt anlamın başında bulunan öge madde başı (headword) olarak tanımlanır. Bu farklı sözlüklerde farklı tipografiler kullanılarak işaretlenebilir. Maddebaşı; kimi sözlüklerde koyu harflerle, kimi sözlüklerde içeriden/girinti ya da dışarıdan/çıkıntı başlayarak yazılırken ETS’de madde başları “SAGA” örneğinde olduğu gibi büyük harflerle başlar, — tireden sonra açıklamalar verilir. Genel sözlük girişlerinde belli bir sıra düzeni içinde verilir. Ancak bir terim sözlüğü olarak ETS’de bu madde başı özelliklerinin bir kısmı verilmekte bir kısmı da göz ardı edilmektedir. Bu sıra düzeni aşağıdaki çizelgede izlenebilir.

Maddebaşı	Yazı <i>m</i>	Ulam	Köken	Sesli eti m	Tanım/ açıklama	Kullan ım etiketi	Örnek/ tanıtılma	Çapraz gönder im	
ETS	АПОЛОГ	+	-	+ grek apolog os	-	+ баяндау, мысалдау	-	+ (çok uzun)	-
	ЖЫР lat: JYR	+		-	-	+ (çok uzun)	-	+ -?	-
KTT S ⁴	Абақ lat: Абақ	+	+ i	-	-	+ ⁵	+	+ ⁶ (kısa) ⁷	-
	Қың lat: Қуң	+	+	-	-	+	-	+ (iki adet)	

Çizelge 6 Madde Başının Parçalı Yapı Birimleri

3.3.3. Parçalı Yapıda Biçimle İlgili Bilgiler

3.3.3.1. Yazım ve Sesletim Bilgisi

Sözlüklerde madde başının yazımı bir standart belirlenmesi ve bu standarta göre sözlük hazırlanması en önemli adımlardan birini oluşturur. Yazım bilgisi, ölçünlü dilin yazım kılavuzuna

⁴ Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі / Kazak Dili Açıklamalı Sözlüğü

⁵ *eskiçil, hayvanları tutmak için söğütten yapılmış bir kafes, tuzak.

⁶ Açgözlü hayvan kafesin dibindeki yiyeceği yediğinde kafesin kapağı kapatılır (K. Zhumadilov: Genç Alash, 24.11.2009)

⁷ T. Şabaev tarafından bir sayfalık JIR hakkında açıklama ve tanıtılma birlikte verilmiştir.

dayanırken kendisi de başvuru yapan için bir yazım ölçütü sunmuş olur. ETS'de madde başı yazımları Kazak Türkçesi Açıklamalı genel sözlüğündeki yazım düzenine uyulduğu görülür. Genel sözlükte sesletim bilgisine yer verilirken Terim sözlüğünde sesletim bilgisine yer verilmemiştir. Sesletim, yazı birimlerin doğru sesletimini işaretlemek üzere İPA veya yerel alfabe ile gösterimi kapsar. Sözcüğün sözlü ortamlardaki kullanımını işaretler. Sesletim ya da telaffuz, bir sözcüğün sözlü ortamdaki biçimini yazı birimle işaretlerken, yazım ise yazılı ortamdaki biçimini işaretlemektedir. ETS'de sesletim verilmezken alıntı sözcüklerde sözcüğün kaynak dili ve biçimi parantez içinde verilmiştir. Ancak madde başı girişlerinde Terim sözlüğünde tek bir giriş varken, Genel sözlük girişinde eş yazımlı yedi ayrı giriş yapıldığını aşağıdaki örnekte görülmektedir.

Әдебиеттану терминдерінің сөздігі. Алматы: «Ана тілі» баспасы, 1998. - 384 б.	
Идея lat: idea	— Bir edebi eserde fikir, yazarın yaşam olaylarını, bireysel olayları, durumları nasıl seçip düzenlediğini, karakterlerin durumlarını nasıl hissettiğini, nasıl tasvir edildiğini gösterir. Fikir hazır, apaçık bir nihai görüş olarak anlaşılmalıdır. Çünkü eserde ifade edilen fikri tüm uzunluğundan, tüm içeriğinden ve anlamından, olaylardan veya karakterlerin kaderinden, tüm imge ve resimsel niteliklerinden tanıyoruz. Bu kadar spesifik bir eserin ana fikrinin ne olduğu sorusuna bazen herkesin farklı cevaplar vermesi ve hatta o eserin yazarının bile bazen böyle bir soruya doğrudan cevap vermeyi reddetmesi boşuna değildir. Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da, bazen yazarın anlatılan olaylara ve tasvir edilen karakterlere ilişkin bakış açısını ve değerlendirmesini doğrudan ve net bir şekilde ifade etmesi, bazen de eserde çeşitli karmaşık olay ve durumların anlatılması, ancak hazır bir çözümün bulunmayabilceğidir.... Ahmetov Z.
б.қалиев. қазақ тілінің түсіндірме сөздігі. алматы, 2014. - 728 б.	
Идея lat: idea	<ol style="list-style-type: none"> 1) — insan düşüncesi, görüşü; 2) zihin tarafından yaratılan bir görüntü. 2) — Bir edebi eserde hayattaki durumlar ve insanın kaderi anlatılıp anlatılmadığına göre yazarın söz konusu konulara karşı tutumu anlaşılabilir. ... 3) — İsim. şey. Belirli bir konu hakkında kişinin zihninde ortaya çıkan yeni düşünce, görüş. Biliyoruz. Şu anda Marksizm kansız bir fikir mücadelesidir. Bilge Marx'ın bıraktığı nesile, İnsani gerçekler.. 4) -fikir, düşünce, bilinç, görüş, insan düşüncesinin sonucu, maddi dünyanın temsili. 5) — (gr. idea - tür, görüntü, yalnızca görünüm; eidos - tür, eylem, nitelik, fikir, yargı, görüntü) - çeşitli felsefi sistemlerde en gelişmiş ruh biçimlerini (daha sonra - bilgi) belirtmek için.. 6) — geçmiş, şimdi ve gelecek arasındaki bağlantıyı gösteren zamanın gelişim biçimi, örnek alınan nesnenin işlenmesi. .. 7) — a) "öz", "anlam", "öz" anlamına gelen kavram; bir fikir, şey veya olgu hakkında genel bir fikir; insan düşüncesinin bir ürünü; b) teorik sistemin altında yatan, mantıksal yapı, dünya görüşü.

Çizelge 7 Genel Sözlük ve Özel Sözlükteki Madde Başı Yazım ve Sesletimi

3.3.3.2. Dilbilgisel Bilgi

Genel sözlüklerde, sözlük düzeni içerisinde dil bilgisel bilgiler, sözcüğün ulamı, sözcüğün türü, sözcüğün kökeni, eş dizimlileri şeklinde etiketlerle gösterilirken parçalı yapı içindeki yeri ise madde başı ile açıklamasıdır. ETS'de alıntı sözcüklerde bu geleneğe uyulurken, yerli sözcüklerde

dilbilgisel bilgi sunulmamıştır. Yani genel sözlüklerde bir usul olarak dil bilgisel bilgiler her madde başı için verilirken terim sözlüklerinde bu bilgiler çoğunlukla göz ardı edilmiştir.

Әдебиеттану терминдерінің сөздігі. Алматы: «Ана тілі» баспасы, 2006. - 394 S.	
Идиома lat: idioma	(Yunanca kelime) başka dillere çevrilemeyen, doğrudan çevrildiğinde mantıklı ve etkileyici olan, yapısı itibarıyla ana dile özgü bir deyimdir. Bu tür deyimlerin anlamı, kullanılan kelimelerin anlamına yani yapı taşlarına uymaz ve tamamen değişir. Deyimbilim dil biliminin bir dalıdır. Abay'ın "Orak, ağzıyla oraktır, hastalıklı topraktır" sözünü alırsak, burada halkın dilinde yaygın bir deyim yer alıyor. Veya: "Alty bakan ala ağız". Kazak dilinde "ay sağdan doğsun", "altı ayaklı atım", "gözlerini aç", "külден aceyleyle kalktı", "külден түрбан tak", "eğer "İki aslanım güvende", "Atı çıkar paltoyu giy", "Dağımı askar", "Ay içeri girer, güneş çıkar" vb. deyimsele ifadeler önemli bir yere sahiptir. Zhetpisbaeva A.
Б.Қалиев. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі. Алматы, 2014. - 728 б.	
Идиома lat: idioma	— anlamı, içindeki kelimelerin ana anlamına uymayan, belirli bir dile özgü bir ifade; ifade düzeniyle aynıdır.

Çizelge 8 Terim Sözlüklerinde Dil Bilgisel Bilgiler

3.3.4. Parçacıl Yapıdaki Anlamla İlgili Bilgiler

3.3.4.1. Tanım

Bir sözlük hazırlanırken üzerinde en çok durulan tanım oluşturma safhasıdır. Sözlükçünün pratik bilgisi ile şekillenen tanım türlerinden biri veya birkaçı kullanılarak oluşturulur. Burada dikkat edilmesi gereken husus, eksik veya yanlış tanım yapmamak için özel uzmanlık bilgisi ile geniş bir kültürel bilgi gerektirirken tanımın yapılaş sırasına uyulması; madde başının temel anlamı başta, yan anlamı ve ilişkisine ve kullanım sıklığına göre sıralanır. Sözlüklerde tanımlar yapılırken bir kavramın özelliklerini sıralayarak tanımlarsak, içlemsel tanım; kavramın kapsamına giren örnekleri sıralayarak tanımlarsak kaplamsal tanım; kavramın yerini veya kendisini göstererek tanımlarsak işaretsele tanım yapılmış olur. Tanım içindeki bütün sözcükler açıklanmalı; sözcük kendisinden daha basit sözcüklerle açıklanmalı, gereğinden fazla sözcük içermemeli ve tanımlanan sözcük ve türevleri kendi tanımı içinde yer almamalıdır (Ağbaba, 2007; Gencer, 2018, s. 77-78).

Sözlüklerde yer alan tanımsal bilgiler sözlük türüne göre değişiklik gösterir. Çünkü genel sözlüklerdeki tanımlar sınırlı sözcüksel değerleri ifade ederken, terimsel sözlüklerde şeylere dair bilgisel değerleri kapsar ve açıklamalar ansiklopedik özellikleriyle madde başına dair tüm bilgileri verir. ETS' de bir terim sözlüğü olarak madde başları alanlara özgü soyut veya somut bilgileri işaretleyen terim birimlerden oluşur ve tanımlar da alan bilgisini kapsar. ETS'de madde başlarının tanımı verilirken belirli bir yöntem uygulaması yerine kendinden önceki terim sözlükçülerinin tanımsal deneyiminden yararlanıldığı anlaşılmaktadır. Çünkü başveri kısmında bu konu hakkında bilgi verilmediği saptanmıştır.

Әдебиеттану терминдерінің сөздігі. Алматы: «Ана тілі» баспасы, 1998. - 384 б.	
Бунақ lat: býnaq	— Kazak şiirinde, ritim açısından bir şiir mısrasının ayrı bir bölümünü yani bir dalını oluşturan kıtalar grubu. En sık kullanılan nazım kıtaları iki veya üç kıtadan oluşur. Örneğin yedi heceli bir cümle, 4 heceli iki cümle ve 3 heceli iki cümleden oluşur. Ve on bir heceli dal üç hecelidir. Örneğin: Eğlence olsun diye (şiir)Z.

	Kökün düzeni: 4 hece, 3 hece, 4 hece. Kök çoğu zaman 3 heceli, 4 heceli, bazen de 2 hecelidir. Şiirin birkaç dizeye bölünmesi ritmini güçlendirir ve onu daha karmaşık hale getirir. Kök ile gövde arasındaki boşluk her zaman sözcük sınırına denk geldiğinden yani belli noktalarda örneğin dördüncü heceden sonra veya yedinci heceden sonra yeni bir sözcük başlar ve bu sözcük ile sözcük arasındaki fark net görülür. Kelimeler ve kelime dizisi sabittir, bu nedenle her bir kökün ritminin bireyselliği açıkça hissedilir. Kazak şiirinde her kıtadaki ve bölümdeki her kıtadaki hece sayısı, şiirin istikrar sisteminin (yani hece sayısının korunması) doğasına tamamen karşılık gelir. Ahmetov Z.
Б.Қалиев. Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі. Алматы, 2014. - 728 б.	
	<p>1. BUNAK — (Kökş., K.tu) tuşu. Tamburun çatısı aşınmıştır (Koksh., K.tu). ...</p> <p>Kazak dilinin bölgesel sözlüğü / Derleme. G. Kaliyev, O. Nakysbekov, Ş. Saribaev, A. Uderbaev ve diğerleri. - Almatı: "Arys" yayınevi, 2005. - 824 s.</p> <p>2. BUNAK — (Res., Sarat.) Avcılık için gerekli olan iplik demeti. ... Kazak dilinin bölgesel sözlüğü / Derleme. G. Kaliyev, O. Nakysbekov, Ş. Saribaev, A. Uderbaev ve diğerleri. - Almatı: "Arys" yayınevi, 2005. - 824 s.</p> <p>3. BUNAK kamçı örgüsünü ipe sabitleyen banttır (kayıştır). Kamçı telinin bantla hatta tutturulmasına bunak denir. Kuruduktan sonra ham deriden yapılan bant örgüyü ve ipliği sıkı bir şekilde tutar. ... Kazak geleneksel etnografik kategori, kavram ve isim sistemi. Ansiklopedi. Cilt 3. — Almatı: RPK "Slon" DPS, 2012. - 736 s.</p>

Çizelge 9 Madde Başı Tanımı

Terim sözlüklerinde tanımların ansiklopedik özellikler taşıdığını yukarıda işaret etmiştik. Genel sözlüklerde ise tanımlar dilsel içeriğin farklı kullanımlarla ortaya çıkan biçimleri de kapsadığı yukarıdaki çizelge 9'da gözlemlenebilmektedir.

3.3.4.2. Köken bilgisi

Bir sözlükte, madde başı olan dilin tüm sözcüklerini işleme ve değerlendirme amacıyla sözlük birimlerin kendine has özellikler belli bir düzen içinde yazım, sesletim, köken, anlam ve tanıtlamaya dair bilgileri verilir. Bu bilgiler ETS'de köken bilgisi tüm leksik birimler için verilmez, sadece alıntı sözlük birimlerinde kökenini işaretlemek için etiketler kullanılırken sözcüğün hangi dilden geldiği, kaynak dildeki asıl biçimi parantez içinde verilmiştir. Ayrıca yabancı sözcüklerin üzerine yerli bir ek gelmiş ve yeni bir terim oluşmuşsa o da ayrı bir terim birim olarak madde başı düzeninde yerini almıştır.

Bu anlamda araştırma konumuz olan terim sözlüğünde yer alan 502 terimden 64 terimle Grek dili birinci sırada yer alır; 38 terimle Arap dili ikinci sırada, 31 terimle Fransızca üçüncü sırada, 26 terimle Latince dördüncü sırada, 15 terimle Rusça beşinci sırada, 10 terimle İtalyanca altıncı sırada, 7 terimle Farsça yedinci sırada yer almaktadır. Bunun dışında eski Sovyet toplumlarının dillerinden birer ikişer terim ödünçlendiği görülür. Türki dillerinden ortak terimlere de yer verilmiştir. Ayrıca Hint dilinde üç, Japon üç, Kore iki, İspanyol iki, Alman bir, Ermenice bir, Çince bir, Moğolca bir terim yer almaktadır. Bir de bileşik kelime halinde olan "*antiteza, albümdik lirika, nakıl söz, naturaldik mektep, jılnama*" vb. şeklinde doğu ve batı dillerinden 66 adet terimin köken bilgisi madde başında değil de açıklama içinde verilmiştir (Ayrıntılı bilgi için bkz. Çizelge 9).

3.3.4.3 Kullanım Etiketleri/Kısaltmalar

Sözlük hazırlayan uzmanların belirledikleri temel ölçütlere ve hedef kitleye göre sözlük içeriğinde çeşitli sapmalar oluşturan madde başlarının farklı disiplinlere özgü leksik birimlerin etiketlenmesi mümkündür. Etiketlerin en önemli işlevi, sözlük kullanıcılarına rehberlik etmek, özel kullanım ve tanımlara ulaşmasında yol gösterici olmaktır (Kahraman, 2020). Kullanım etiketi hakkında farklı tercihler ve sınıflandırmalar vardır. Bu bağlamda etiketler **grup etiketleri ve kılavuz etiketleri** olmak üzere ikiye ayrılır. Burada Kligraf (2013), dilbilgisel, kılavuz, alan etiketleri bölgesel etiketler olmak üzere üç tür etiketleme önermiştir. Kullanım bilgisi tüm sözlüklerde madde başının bulunduğu ya da kullanıldığı bağlam içinde sınırlandırılmış olan sözcük veya anlamlarını işaretlemek üzere bir etiket setine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç sözlük kullanıcılarının bilgi ihtiyacına göre farklı alanlara özgü bilgiler vererek tanımı daha belirginleştirmeye çalışılır. Bir sözlükteki kullanım bilgisi maddenin tanımını daha belirginleştirir. ETS'de etiketler çok yaygın kullanılmamış, sadece alıntı sözcükler ile kimi sınırlı sözcükte kullanılmıştır. Neticede ETS'de dilbilgisel, bölgesel, zaman ve alan etiketleri" kullanılmamıştır. "Dil bilgisi" ve "zaman etiketi" madde başından hemen sonra, "alan etiketi" tanımdan hemen önce parantezle verilmemesi dikkat çeker.

Maddebaşı	Açıklaması
кірме сөздер lat: kirme sözder	Başka dillerden alınan kelimeler. Kazak edebiyatında Abay'dan bu yana çeşitli yerlerde kullanılmıştır. Bu sözlerin uygulanma modeli özellikle Saken Seifullin'in eserlerinde açıkça görülmektedir. Mesela şair, samruk kuşunun bir masal olduğunu, insanların hayal gücünden doğmuş bir dünya olduğunu şöyle söylüyor: "Günümüzün gerçek samruk uçağı, yeryüzünün ve intikamın sloganı." Veya: "Gule, hodok, sağır kulak canlansın!" "Uçak" ve "gudok" Kazak dilinde daha önce kullanılmayan, ulusal sınırları aşan ve tüm ülkeler için ortak olan kelimelerdir. Milletın üslubu olmadığı için duygusal açıdan besleyici ve rahatlatıcı bir etkisi yoktur. Zhetpisbaeva A. Edebiterimler sözlüğü. Almatı: "Anadil" yayınevi, 1998. - 384 s.
Әлеуметтік лингвистика сөздігі / Абасилов А. – Алматы, 2016.-168 бет.	
кірме сөздер lat: kirme sözder	1. – yabancı bir dilden aktarılan sözcükleri içeren ifadeler. ... Rusça-Kazakça dilsel terimler sözlüğü. S. Kenesbaev, T. Zhanuzakov. - Alma-Ata. Kazak SSC'nin "Bilim" yayınevi, 1966. - 211 sayfa. 2. - bir dilden başka bir dile giren yabancı dilin bir ögesi (kelime, biçimbirim, sözdizimsel yapı vb.). Bir kelimenin başka bir dile girişi, dil etkileşiminden kaynaklanan tarihsel bir olgudur. ... Sosyal dilbilim sözlüğü / Abasilov A. - Almatı, 2016.-168 sayfa.

Çizelge 11 Kullanım bilgisi ve Alan etiketi

3. 4. 4. 4. Açıklama (Comment)

Açıklama, genel özellikleri itibariyle iki türe ayrılabilir; biçimsel ve anlamsal açıklama. Biçimsel açıklamada "yazım, sesletim, dilbilgisi; anlamsal açıklamada da tanımlama, kullanım, köken bilgisi ve tanıtlama" örnek verilir. Yukarıdaki çizelgede 4'te üç örnek verilmiştir. Bu örneklerde görüldüğü üzere madde başı büyük harfle verilmiş; sesletim ve dilbilgisel ulamı yer almamakta, ödünçlenmiş terimlerin kökeni verilmiştir. Ardından boşluk bırakılarak – tire konulmuş ve açıklama kısmına geçilmiştir.

Yukarıda Madde başından sonra gelen açıklama, madde başıyla ilgili bilginin verildiği yer “*Definitino/tanımdır*”. Burası bir sözcüğün, öbeğin ya da terimin tanımının yapıldığı alandır. Parçacıl yapının bir unsuru olup genel anlamda bir referans kaynağı, özel anlamda da sözlük, içerisinde sözlük hazırlayıcısının sözcük hakkında anlamla ilgili bilgi vermesi bakımından oldukça önemlidir. Terim sözlükleri, tanımları her bir madde için eşzamanlı-şimdi; artzamanlı-geçmiş ve bazen de tümzamanlı-pankronik açıklamalar yaparlar. Terim sözlükleri alan yazında tanımlayıcı ve açıklayıcı yönleriyle dikkat çekerler. Açıklanacak terim ile tanımlama arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu ilişki aynı zamanda tanımın amacına ve tanımın üslubuna dayanır. Yukarıda değinildiği üzere bir sözlüksel tanım, bir de ansiklopedik tanım bulunmaktadır. Sözlüksel tanım, genel sözlüklerde kullanılan tanımdır. Ansiklopedik tanım ise spesifik konu bağlamında olgusal bilgi sunan tanımdır. ETS’de tanımlar her bir madde için spesifik konu bağımlı olgusal bilgi sunan tanım kullanılmıştır. Netice itibarıyla Edebiyat Terimleri Sözlükleri genel sözlüklerin madde başı özelliklerinden kimilerine yer verilirken kimilerini de göz ardı etmektedir. Tanımlama konusunda ise ansiklopedik sözlükler gibi davranılmakta ve kapsamlı olgusal ve tarihsel bilgi sunma yoluna gidilmektedir. Bu iki tanım arasında bir ayrım yapmak gerekir. Geleneksel (analitik, klasik, formal ya da mantıksal) tanım formülü şöyledir; A, B kategorisinde yer alan ve diğer kategori üyelerinden X özellik ya da özellikleriyle ayırtılabilirlik şeklinde kurgulanır (Hartmann ve James, 2002, s. 36).

3. 4. 4. 5. Tanıtlama veya Örnekleme (Example)

Bir sözlükte tanıtlamanın işlevi sözlük kullanıcılarına bir sözcüğün cümle içinde yüklendiği anlam ve konumuyla ilgili bilgi vermektir. Örneğin sözlükte yer alan maddenin anlamının bağlam, kullanım bilgisi ve sözcüklerle ilgili diğer bilgilerin sözlük kullanıcılarına aktarılmasında kullanılan yardımcı bir öğedir. Madde başında verilen bilgilerin nerede ne zaman neyle ve nasıl kullanıldığının örneği verilir ve maddenin kullanımı ve anlamı betimlenirken, tanıtlanmış ve örneklendirilmiş ve tarihesi oluşturulup toplumsal, kültürel ve yazınsal bağlam çerçevesi belirlenmiş olur (Gencer, 2018, s. 77-78).

Bir sözlükte madde başında yer alan tanımlar/bilgiler sözlük türüne göre değişebilir. ETS’de tanıtlama yöntemi ile madde başının yazarının çeşitli kaynaklardan örnekler verilerek bilgi alanı desteklenirken, bilgi sunumu sözlük yazarları tarafından gerçekleştirilmektedir.

BÖGDE SÖZDER	Yabancı Sözcükler	Bir başka dilden alınıp kullanılan ve milletin edebi diline, tabiatına ve yapısına uymayan kelimeler. Bir edebi eserde bu tür kelimeler belirli bir amaç için, örneğin karakterin konuşma özelliklerini açıklığa kavuşturmak için alınabilir. Ancak çoğu zaman yabancı kelimeler dile iliştilmiş bir yama, uygunsuz bir karışım olarak algılanmaktadır. Elbette başka dillerden aktarılsa bile tamamen halkın dil stoğuna yerleşmiş yerli kelimeler haline gelebilir, herhangi bir yad ve yabancılıkları yoktur. Yabancı kelime kullanmanın sonucu dilin saflığını bozmak ve kirletmektir. Edebi eserlerde yabancı kelime seçiminin farklı yönleri ve sırları vardır... L. Tolstoy’un “Savaş ve Barış” gibi romanlarında Galyacılığın gelişmesi uygundur, çünkü Rus aristokrasisinin temsilcilerinin karakterini ve konuşma tarzını hayal etmek için onları açmak imkansızdı. Bu bakımdan Kazak
--------------	-------------------	---

		nesir ve şiirinde yabancı kelimeler yaygın ve yerinde kullanılmaktadır.... Jetpisbaeva A. (2006, s.114)
--	--	---

Çizelge 12 Tanıtılma Örnekleri

3. 4. 4. 6. Çapraz Gönderimler (Cross reference)

Metin içi veya Dışı Gönderimler genel bir gönderim olup sözlüksel bir işarettir. Sözlük kullanıcılarının sözlüğün farklı yerlerinde bulunan madde başıyla ilgili farklı bilgilere erişmelerini sağlar. Sözlüklerde kısaltma veya tam birim olarak bulunan çapraz gönderimler, sözlük kullanıcılarını ek bilgilere yönlendirmek ve sözlükte yerden tasarruf etmeyi amaçlar. Bu gönderimlerin sözlük içi veya dışı olmak üzere iki türü vardır (Aslan, 2017, s. 62). Sözlük içi çapraz gönderimler, sözlükte madde başı olarak bulunan sözcüğün farklı yazım, eş sesli veya eş anlamlılarına bazı etiketler kullanılarak ulaştırılması sağlanır. Yani diğer bir deyişle bu tür gönderimde sözlük içinde yer alan başka bir maddeye gönderme yapılırken sözlük dışı çapraz gönderimde ise sözlük dışındaki başka bir esere gönderme yapılmış olur. ETS’de sözlük içi çapraz gönderime yer verilmediği görülmektedir. Çapraz gönderim daha çok aynı sözcüğün farklı yazımında ve eş anlamlı sözcüklerde yapılır. Örneğin bunun için Kazakçada “qarañız. (qarañız)” kısaltması kullanılmış, bir de madde başının karşısında tire işaretinden sonra kaynak dildeki biçim ile alıcı dildeki biçimler verilmiştir. Ancak bu eserin bütüncül yapısı içinde herhangi bir gönderime yer verilmediği tespit edilmiştir. Dünya dillerine bakacak olursak: Türkçede gönderimlerB/bkz. (bakınız) etiketi ile yapılır ve BİÇEM. Bkz. ÜSLÛP; ÇEVİRİ. Bkz. TERCÛME. Kazakçada “qarañız” (qarañız); İngilizcede see (see) kısaltması ile Documentary See BIOGRAPHY. Dominant See POETICS. gibi örnekler verilebilir. Genel olarak bu etiketler ister kısaltma ister sözcük biçiminde olsun koyu (bolt) ve hepsi küçük harfle yazılır. Ama ETS’de de büyük harfle bolt yazıldığı görülmektedir.

3.5. Dış Veri (Outside Matter)

Adından da anlaşılacağı üzere dış içerik sözlüğün makro ve mikroyapısı dışında kalan her türlü bilginin yer aldığı bölümlerdir. Yani maddebaşı listesi dışında yer alan bilgilerin genel adıdır. Kapak, içindekiler, önsöz, katkıda bulunanlar, kullanım kılavuzu, kısaltmalar ve dilbilgisi gibi bilgiler ön içerik (front matter); madde içerisinde kullanılan illüstrasyonlar/resimler/görseller ya da kimi durumlarda kutu içerisinde verilen gramer bilgileri orta içerik (middle matter); adlar dizini, haritalar, ağırlık ölçüler, çeşitli semboller, sözleşmeler, alıntılar, deyim ve sözcük dizini de arka içerikte (back matter) bulunurlar. ETS’yi dış veri yönünden değerlendirecek olursak, ‘önsöz’ ve ‘edebiyat biliminin kısa özeti’ yer almakta, ancak ortaveri ve sonveri yer almamaktadır.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada genel sözlük ile terim sözlükleri karşılaştırmalı biçimde ele alınmış, Edebiyatbilimi Terimler Sözlüğü (2004) (ETS) tanıtılmış, ardından sözlükbilim araştırma yöntemleri kullanılarak sözlük yapısı incelenmiştir. Terim sözlükleri, genelde adbilimsel özellikleriyle özel isimler gibi bir niteliğe sahiptir. Eşad ve eş yazımdan kaçınılır ama kimi alıntı

terimlerin eş yazımlı biçimlerine yer verildiği görülmektedir. Sadece alıntı sözcüklerde köken bilgisi verilmiştir. Diğer madde başlarında yazım, sesletim, köken ve çapraz gönderimlere yer verilmemiştir. Ancak madde başı açıklamalarında ansiklopedik bilgi formu kullanılmış olup kısa makale biçiminde açıklama verilmiş ve madde başını yazan kişi de her madde başının sonunda belirtilmiştir. Açıklamada makale formu kullanılması ve yazar adının belirtilmesi yönüyle ansiklopedik bilgi sunumuna yaklaşmıştır.

Dillerin özel alan bilgilerini sunan terim sözlükleri, bilim dalı uzmanlarının etkin kullanım ve yaygın kabulü ile biçimlenen terim birimleri kapsar ve bir dilin terim sistemi içinde özel olarak yerini alır. Terimler bir adlandırma işlemi olup varlık nesne ve kavramları adlandırmada ilk adım yeni bir terim oluşturmak, ikinci adım dilde var olan bir sözcüğe terimsel bir anlam atamak, üçüncüsü adım başka dillerden bir terimin çevirisini yapmak, dördüncü adım başka dilden terim adı “*gösteren ve gösterileniyle*” birlikte kopyalamak şeklinde gelişir. Bu bağlamda ETS’de terimlerin büyük bir kısmı Kazak dilinden karşılanmaya çalışıldığı görülür. Ancak tarihi kayıtlar ve gelişen bilim dilinin dönemlere göre öne çıkan dillerinin terimsel söz varlıkları da ödünçlemeleriyle öne çıkmıştır. Örneğin bu sözlükte ağırlıklı olarak Grek, Arap, Latin ve İtalyan ve Fransızcadan terimler ödünçlenmiştir. Ancak bu ödünçlenen terimlerin sayıları dikkate alındığında Batı ve Doğu dillerinden ödünçlenen terimlerin sayıları hemen hemen eşit olduğu görülür.

ETS, bir terim sözlüğü olarak madde başlarının verilisinde genel sözlüklerden ayrılır:

- Sözlük birim olarak madde başlarının yazımında tüm harfler büyük ve koyu yazılmış,
- Terim birimlerin ulamı (leksik kategorisi) ve sesletimi verilmemiş; sadece yabancı terimler, açıklamadan önce alıntılanan kaynak dildeki yazılı formu ve Kazakçadaki anlamı parantez içinde verilmiştir.

- Açıklama – tire çizgisi ile başlar ve her bir farklı temaya geçilirken – tire konularak paragraf başı yapmadan devam edilir; bilginin çıktığı ülkedeki yayılım durumu, tanınmış yazarları ve bilinen örnekleri sayılıp ardından çok kısa örnekler verilir.

- Tanıtlama yer almaz, ama o türün anonim veya tanınmış yazarlarından kısa örnekler verilir.
- Madde başlarının hiçbirinde çapraz gönderim yer almaz.
- Genel sözlüklerde mutlaka yer alan “alt madde başı” terim sözlüklerinde madde başı olarak verilir; altmadde başı bulunmaz. ETS’de sadece bir madde başının altmadde başı verildiği tespit edilmiştir. Bu örnek ETS’de 260. sayfada madde başı olarak **ӨЛЕҢ ҚҰРЫЛЫСЫ** verilmiş ardından da alt madde başı koyu olarak **Метрикалық өлең жүйесі, Тоникалық өлең жүйесі, Силлабика өлең жүйесі** – şeklinde verilmiştir.

- Tüm madde başı yazarlarının adları açıklamaların sonunda mutlaka verilmiştir. Genel sözlüklerde madde başı yazarı bulunmaz

Terim sözlükleri, madde başı seçimi ve açıklamasının verilışı yönünden genel sözlüklerden ayrılır; madde başlarını adbilimsel/onomosoyolojik temelde seçer; genel sözlükler ise dilbirim/lesikalite temeline seçer. Açıklamada ise genel sözlükler leksik birimin anlamsal gönderimlerini verirken terim sözlükleri kısa makale şeklinde ansiklopedik bilgi formunda verilir. ETS’de madde başı seçimi adbilimsel temelde, gerekli görülen madde başlarında ansiklopedik formda kapsamlı bilgi sunar ve mutlaka yazının sonunda madde başı yazarı verilmiştir.

KAYNAKÇA

- Abasilov, Aman (2016). *Älewmettik Lingwistika Sözdigi*. – Almatı. 168 s.
- Ädebiettanw Terminderiniñ Sözdigi (2006). (Qurastırwşı: Z. Akhmetov, T. Shanbaev) - Almatı: Anadil Baspası. 394 s.
- Ağbaba, Gülhan (2007). Türkçe Sözlüklerdeki Tanımlarda Eylemden Türemiş Sözcüklerin Üye ve Rol Yapısının Yeri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ahmetov, Z. ve Shanbaev, T. (1998). *Ädebiettanw Terminderiniñ Sözdigi*. Almatı: Anadil Baspası. - 384 s.
- Aksan, Doğan (2007). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aslan, Ezgi (2017). Sözlükbilimsel İnceleme Yöntemi: Eser-i Şevket Örneği. *Journal of Turkish Studies*. 12(20). s. 35-70.
- Atkins, B.T.S., Rundell, M. (2008). *The oxford guide to practical lexicography*. New York: Oxford Press.
- Bergenholtz, H. and Tarp, S. (2010). 'LSP Lexicography or Terminography? The lexicographer's Point Of View', *In P. A. Fuertes-Olivera (Ed.) Specialised Dictionaries For Learners. Eurasia Journal of International Studies*. Berlin: de Gruyter, 27-37.
- Boz, Erdoğan (2011). *Leksikografi Teriminin Tanımı ve Türkçe Karşılığı Üzerine*. *Dil ve Edebiyat Dergisi*. CXIV/793. s. 39-46.
- Gencer Kamacı, Duygu (2018). TDK Türkçe Sözlük'te Eskimiş Kullanım Etiketleri Üzerine. 6 (15). 232-240.
- Hartmann, R. K. and James, G. (1998). *Dictionary of Lexicography*. London: Routledge.
- İlhan, Nadir (2009). Sözlük Hazırlama İlkeleri, Çeşitleri ve Özellikleri. *Turkish Studies*. 4 (4) s. 534-554.
- Jackson, H. (2016). *Sözlükbilime Giriş* (Çev: Mehmet Gürlek-Ellen Patat) İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kahraman, Mehmet (2014). Kazak Dilinde Terim Yapma Prensipleri Üzerine. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 3(4). s. 696-717.
- Kahraman, Mehmet (2016). Sözlük Bilim Kuram, İlke ve Yöntemler Üzerine. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 5(8). s.3288-3312.
- Kahraman, Mehmet (2020). Sözlükbilimde Etiketleme ve Dilbilgisel Terimlerin Etiketlenmesi Sorunu. *E-şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*. 12 (3/28). s. 770-785.
- Kahraman, Mehmet (2021). Türkçe Sözlüklerde Etiketleme Sorunları Üzerine. *İnsan ve Toplumbilimleri Araştırmaları Dergisi* [itobiad], 10 (1): 987-1021.
- Kaliev, B. (2014). *Kazak Tiliniñ Tüsündürme Sözdigi*. Almatı: 728 s.
- Karaman, Burcu İlkay (2017). *Terimbilimi*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- Karasar, Niyazi (2015), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Karataş, Zeki (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*. 1 (1). s.62-80.
- Nielsen, S. (1990). "Lexicographic Macrostructures". *HERMES-Journal of Language and Communication in Business*. 4, (3), s. 49-66.

- Picht, H. ve J. Draskau, (1985). Terminology: An Introduction. (vol. 2). University of Surrey, Department of Linguistic and International Studies.
- Svensen, B. (2009). *A Handbook of Lexicography (The Theory and Practice of Dictionary-Making)*. New York: Cambridge University Press.
- Tarp, S. (2008). *Lexicography In The Borderland Between Knowledge And Non-Knowledge: General Lexicographical Theory With Particular Focus On Learner's Lexicography*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Usta, Halil İbrahim (2006). Türkçe Sözlük Hazırlamada Yöntem Sorunları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*. 46(1). 223-242.
- Van Sterkenburg, Piet (ed.) (2003). *A Practical Guide to Lexicography/ Terminology and Lexicography Research and Practice*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Vardar, Berke (1980). "Terimsel Etkinlik ve Terimbilim", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*. 346. Ekim. s. 385-389.
- Zülfikar, Hamza (2011). *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

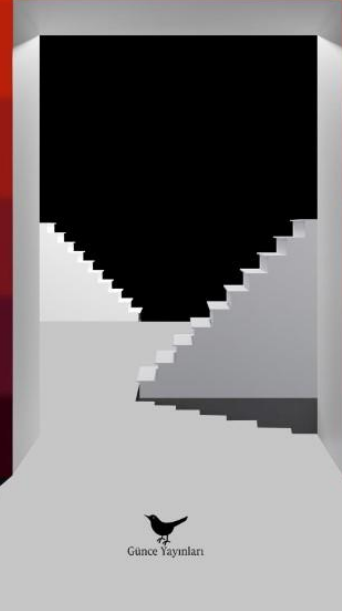
27 MAYIS DARBESİ'NİN TÜRK ROMANINA YANSIMASI

DR. FERHAT ÇETİNKAYA

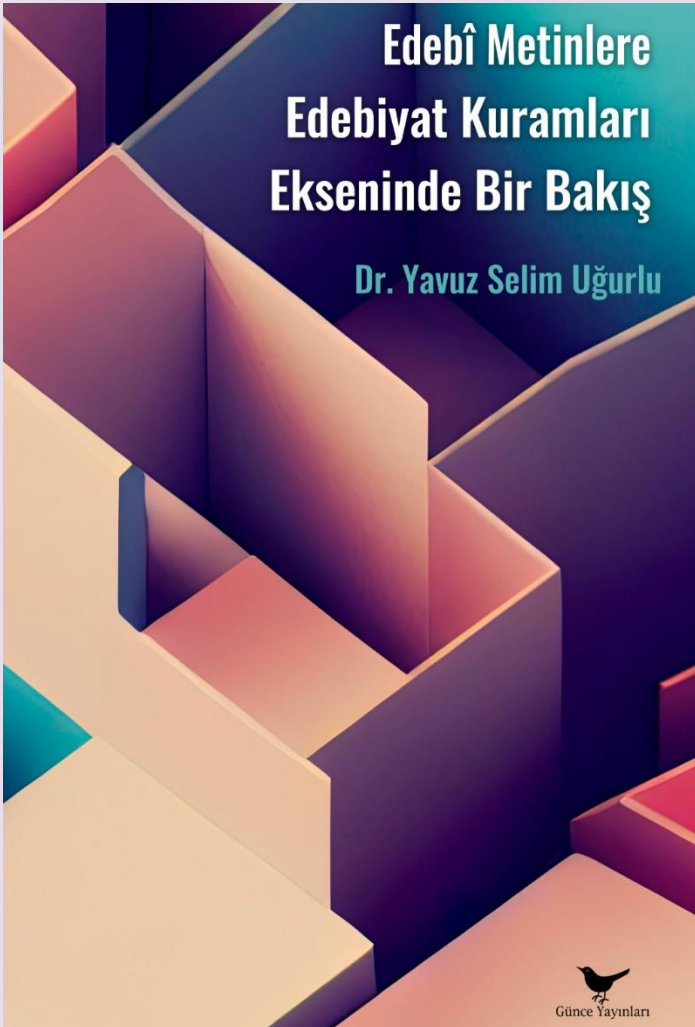
Türk Romanında Arzunun Görüngüleri

Ömriye Bayrak

Edebî Metinlere Edebiyat Kuramları Ekseninde Bir Bakış

Dr. Yavuz Selim Uğurlu

Ertuğrul Gazi Derhem

Türk Romanında Narsisizm

